

Тукало С.М.

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

Електронний документообіг як інструмент автоматизації діловодства в науковій установі

Актуальним завданням інформатизації в НАПН України передбаченим проектом Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки є інформаційне забезпечення освітньої і наукової діяльності. Подана загальна характеристика систем електронного документообігу. Розглянуто особливості електронного документообігу в науковій установі.

Інформатизація і комп'ютеризація є актуальними тенденціями розвитку сучасної освіти і науки. Це стосується не тільки застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, але й в системі наукової педагогічної діяльності, системі планування наукової діяльності. Актуальним завданням, визначеним напрямом досліджень проблем інформатизації в НАПН України, що передбачений проектом Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки є інформаційне забезпечення освітньої і наукової діяльності. Організація електронного документообігу в роботі наукової установи є першочерговою перспективою, адже значна частка діяльності будь-якої державної установи – пов'язана з роботою з документами.

Головне призначення систем електронного документообігу (СЕД), або систем автоматизованого документообігу – це організація збереження електронних документів, а також роботи з ними (зокрема, їхнього пошуку як по атрибутах, так і по змісту). У СЕД повинні автоматично відслідковуватися зміни в документах, терміни виконання документів, рух документів, а також контролюватися всі їхні версії і підверсії. Комплексна СЕД повинна охоплювати весь цикл діловодства підприємства чи організації (від постановки завдання на створення документа до його списання в архів), забезпечувати централізоване збереження документів у будь-яких форматах, у тому числі, складних композиційних документах. СЕД повинні поєднувати розрізнені потоки документів територіально віддалених підприємств у єдину систему, а також забезпечувати гнучке керування документами як за допомогою жорсткого визначення маршрутів руху, так і шляхом вільної маршрутизації документів. У системах електронного документообігу має бути реалізоване тверде розмежування доступу користувачів до різних документів у залежності від їхньої компетенції, займаної посади і призначених їм повноважень. Крім того, СЕД повинна налаштовуватися на існуючу організаційно-штатну структуру і систему діловодства підприємства, а також інтегруватися з існуючими корпоративними системами.

Спочатку системи електронного документообігу розглядалися лише як інструмент автоматизації завдань класичного діловодства, але з часом стали охоплювати все більш широкий спектр завдань. Сьогодні розробники систем електронного документообігу орієнтують свої продукти на роботу не тільки з кореспонденцією і організаційно-розпорядчими документами, а й із різними внутрішніми документами (договорами, нормативною, довідковою та проектною документацією, документами з кадрової роботи тощо). Системи електронного документообігу також використовуються для вирішення прикладних задач, в яких важливою складовою є робота з електронними документами: управління взаємодією з клієнтами, обробка звернень громадян, автоматизація роботи сервісної служби, організація проектного документообігу тощо. Фактично системою електронного документообігу можна назвати будь-яку інформаційну систему, що забезпечує роботу з електронними документами.

Кожна установа має свої визначаючі чинники діяльності, свої різновиди документів, які необхідно впровадити в систему електронного документообігу. Особливо це стосується наукових установ, специфіка діяльності яких породжує велику кількість типів та видів документів, які пов'язані з науковою діяльністю. Проблема полягає в тому, що більшість з цих документів мають специфічні вимоги та містять поля, відсутні в ненаукових документах. В результаті більшість систем електронного документообігу, що придатні до застосування в організаціях торгівлі та виробництва, для наукових установ є незастосовними. Крім того, значна частина документів, які застосовуються в науковій установі, є нетиповими і нестандартизованими,

оскільки наукові установи є ненаправленими на отримання прибутку, що також значно відрізняє їх від більшості організацій, які застосовують системи електронного документообігу. Тобто для впровадження систем електронного документообігу в наукових установах слід попередньо виконати чітку формалізацію категорій документів, а система електронного документообігу, в свою чергу, повинна бути здатною до налаштування згідно з цією формалізацією та особливостями функціонування наукової установи [2].

Не дивлячись на всю складність впровадження електронного документообігу в науковій установі це має ряд переваг. Відсутність необхідності вручну розмножувати документи, відслідковувати переміщення паперових документів всередині організації, контролювати порядок передачі конфіденційної інформації істотним образом знижує трудовитрати працівників. Наскрізний автоматичний контроль виконання на всіх етапах роботи з документами кардинально підвищує якість роботи виконавців, робить терміни підготовки документів більш прогнозованими і керованими.

Таким чином, можна виділити завдання, які мають вирішуватися за допомогою систем електронного документообігу для наукової установи:

- охоплення усього циклу діловодства: від постановки завдання на створення документа до списання документа в архів, забезпечуючи централізоване збереження документів;
- масштабування, тобто застосування для установ різних розмірів;
- підтримання роботи з найрізноманітнішими типами та категоріями документів, що застосовуються у діяльності наукової установи, включаючи додавання власних типів та категорій;
- можливість об'єднати розрізнені потоки документів територіально віддалених підрозділів, відділів та лабораторій у єдину систему;
- відповідність певним стандартам документообігу: внутрішнім, галузевим, ГОСТ, міжнародним стандартам;
- забезпечення гнучкого керування документами як за допомогою жорсткого визначення маршрутів руху, так і при довільній маршрутизації;
- забезпечення автоматичного контролю за документами та термінами їх виконання, контролю дії користувачів, відстежування історії руху документів, інтегрування з існуючими системами;
- відповідність вимогам безпеки (шифрування, організація доступу тощо) [2];
- створення та ведення специфічних документів пов'язаних з управлінням та плануванням наукових досліджень (перспективний тематичний план, журнал реєстрації тощо).

Діяльність наукових установ полягає у проведенні наукових досліджень, а це в свою чергу тягне за собою необхідність в процесах планування цих досліджень. В науковій установі є цілий ряд специфічних документів, притаманних процесу планування наукових досліджень. Всі ці документи мають свої маршрути, СЕД в свою чергу має забезпечити автоматизоване проходження цих маршрутів і формування документів. Вимоги до оформлення і маршрутів документа викладені в положенні «Про порядок планування і контролю за виконанням наукових досліджень в Національній академії педагогічних наук України» [3].

Література. 1. Задорожна Н.Т. Науково-методичні засади забезпечення інформаційної системи планування наукових досліджень в АПН України. – [Електронний ресурс] / Н.Т. Задорожна // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – №1 (16). – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em16/emg.html>. 2. Поліновський В.В., Огурцов М.І. Впровадження системи електронного документообігу в науковій організації. – [Електронний ресурс] / В.В. Поліновський, М.І. Огурцов // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – №4 – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vchnu_tekh/2010_4/24pol.pdf. 3. Положення «Про порядок планування і контролю за виконанням наукових досліджень в Національній академії педагогічних наук України» (редакція 2011 р.): [Затв. постановою Президії АПН України від 23 червня 2011 року, протокол № 1-7/9-198].

Відомості про авторів

Тукало Сергій Миколайович

молодший науковий співробітник Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

Наукові інтереси: *інформаційно-комунікаційні технології в освітньому і науковому просторі, програмування.*